

AJ-1432

M.A. (Previous) Term End Examination, 2021-22

SANSKRIT (Paper-V)

(काव्य)

Time : 3 hours]

[Maximum Marks : 100

सूचना- सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः ।

इकाई-I

1. (i) अधोलिखितेषु कयोश्चिद् द्वयोर्व्याख्या सप्रसंग विधेया :- 15

- (क) प्रत्यासन्ने नभसि दयिताजीवितालम्बनार्थी
जीमूतेन स्वकुशलमयीं हारपिठयन्प्रवृत्तिम् ।
स प्रत्यग्रैः कुटज कुसुमैः कल्पितार्थाय तस्मै
प्रतिः प्रीति प्रमुखवचनं स्वागतं व्याजहार ।।
- (ख) रत्नछायात्यतिकर इव प्रेक्ष्यमेतत्पुरस्ता
द्वल्मी काग्रात्प्रभवति धनुः खण्डमा खण्डलस्य ।
येन श्यामं वपुरतितरां कान्तिमालप्स्यते ते
बर्हेणेव स्फुरित रुचिना गोयवेषस्य विष्णोः ।।
- (ग) वक्रः पन्था यदपि भवतः प्रस्थित स्योत्त राशां-
सौथोत्संगप्रणयविमुखो मा स्म भूरुज्जपिन्याः ।
विद्युद्दाम स्फुरणचकितैस्तत्र पौरांगनानां-
लोलापांगैर्य दिन रमसे लोचनैर्वज्जितोऽसि ।।

(ii) संस्कृत गीतिकाव्ये मेघदूतस्य स्थानं निरूपयत । 10

अथवा

पूर्वमेघस्य सारांशं संक्षेपेण लिखत ।

इकाई-II

2. (i) अधोलिखितेषु कावपि द्वौ सप्रसङ्ग व्याख्येयौ :- 20

- (क) द्विरदेन्द्रगतिश्चकोरनेत्रः परिपूर्णेन्दु मुखः सुविग्रहश्च ।
द्विज मुख्यतमः कविर्वभूव प्रथितः शूद्रक इत्यगाधसत्वः ।।
- (ख) दारिद्रपान्मरणाद्वा मरणं मम न दारिद्रयम् ।
अल्पक्लेशं मरणं दारिद्रयमनन्तकं दुखम् ।।
- (ग) शिखा प्रदीपस्य सुवर्णपिञ्जरा
महीतले सन्धिमुखेन निर्गता ।
विभाति पर्यन्तमः समावृता
सुवर्णरेखेव कषे निवेशिता ।।

[P.T.O.]

(ii) मृच्छकटिकाश्रित्य वसन्त सेना चरित्र चित्रणं क्रियताम् ।

10

अथवा

मृच्छकटिकः एकः प्रकरणं अस्ति-इति समीक्ष्यताम् ।

इकाई-III

3. अधोलिखितेषु कयोश्चित् द्वयोः व्याख्या कार्याः-

20

- (i) पवित्रमत्रातनुतेजगद्युगे स्मृता रसक्षालन येव यत्कथा ।
कथं न सा मद्गिरमाविलामपि स्वसेविनीमेव पवित्र यिष्यति ॥
- (ii) अजस्रमभ्यासमुपेयुषा समं मुदैव देवः कविना बुधेन च ।
दधौ पटीयान्समयं नयन्नवं दिनेश्वरश्रीरुदपं दिने दिने ॥
- (iii) नलस्य पृष्ठा निषधागता गुणान्मिषेण दूतद्विजबन्दिचारणा ।
निययितत्कीर्तिं कथामथाऽनया चिराय तस्थे विमनायमानया ॥

इकाई-IV

4. अधोलिखितेषु कयोश्चिद् द्वयोः सप्रसंगं व्याख्या कार्या :-

15

- (i) विश्रान्तविग्रहरुथो रतिमाञ्जनस्य
चित्ते वसन्प्रिय वसन्तक एव साक्षात् ।
प्रयुत्सुको निजमहोत्सव दर्शनाय
वत्सेश्वर कुसुम चाप इवाभ्युपैति ॥
- (ii) दुर्वाशं कुसुम शरव्यथां वहन्त्या
कामिन्या चदभिहितं पुरः सखीनाम् ।
तद्भूयः शिशुशुक सारिकाभिरुक्तं
धन्यानां श्रवण पथातिथित्य मेति ॥
- (iii) यातोऽस्मि पद्यनपने समयो ममैष
सुप्ता म यैव भवती प्रतिबोधनीया ।
प्रत्याय नामयमितीव सरोरुहिण्याः
सूर्योऽस्तमस्तकनिनिष्टकरः करोति ॥

इकाई-V

5. राजा उदयनस्य चरित्र चित्रणं लिख्यताम् ।

10

अथवा

नैषधीयचरितस्य प्रथमसर्गे हंस विलापस्य वर्णनम् क्रियताम् ।